

Szász Erzsébet

VIDOS JÓZSEF ORSZÁGGYÜLÉSI BESZÁMOLÓJA

1848. május 1-én

A koltai Vidos család az egyik legősibb nemességű familia volt Vas megyében, nemességük a XIII. századból való. A fiatal Vidos jogot tanult, jurátuskodása után a 20-as években lépett a megye szolgálatába. Az 1835-ös összeírás idején már a megye első aljegyzőjeként szerepelt, 1838-ban pedig ő a megye alispánja. Ügyintézése során utazott a megyén túlra, amikor megismerkedett Széchenyivel. Széchenyi igen megkedvelte a fiatal alispánt, erről neki írott levelei is tanuskodnak.

Vidos József mint Vasvár megye országgyűlési követe vett részt a rendi országgyűlésen. Az 1848-as áprilisi törvények értelmében a rendi országgyűlés önmagát feloszlatta, hogy átadja helyét a majdan összeülő népképviselői országgyűlésnek. Az áprilisi törvényekben több törvényeikk foglalkozik a megyei gyűlések átszervezésével. A Választmányi Gyűlés már nem rendi, hanem népképviselői alapokon áll. 1848-tól új képviselőválasztás történik, mely szerint az időközben megválasztottak is csak új megválasztás által tarthatják meg képviselőtisztviségüket. Az országgyűlési követeknek egyik fő kötelességük, hogy be kell számolniuk megyéjüknek munkájukról, s az országgyűlésen történekről.

Vidos József is 1848. május 1-én megjelent a Vasmegyei Választmány előtt, megtartotta követi beszámolóját, s mandátuma lejártával visszalépett az "engedelmes polgárok" körébe. Az ott elhangzott beszéde a Vasmegyei Levéltár "Közgyűlési jegyzőkönyvek" gyűjteményében található.

Szükségesnek tartom e forrás közlését, mert a 48-as magyar polgári forradalomnak egyik fontos dokumentuma, valamint összefoglalóját adja az európai forradalmaknak is. Kitűnik nyelvi megformálásában, a reformkori prózairodalom gyönyörű darabja. Mindezek mellett feltétlenül ki kell emelni helytörténeti jelentőségét is.

Tisztelt Közgyűlés!

Ha igaz, hogy nemzetek néha pillanatokban századokat élnek keresztül, úgy ezen igazságnak világosabb bizonyítványát a historia fel nem mutatja azon néhány heteknél, melyek legközelebb fejük felett történe, dusan repültek el. Fél Európát villanyozták keresztül a Szabadság mozgalmái, Ausztriának és Porosz országnak százados rendszerei néhány órák alatt összeveroskadtanak, csak az Észak Jégtől dermedő éjszak ^{/1/} maradt érintetlenül, féltékenyen őriztetve száz ezerei által. A Szabadság testvéresítette a népeket, mert nem a múlt század vérvörös lobogójával ^{/2/} rohant túl határain, hanem a béke olajágát nyújtotta igénytelen kezével. Ezen eredmények meg rázkódtatták hazánkban is az ősi alkotmány épületét, mely szűk vala már befogadni az igényben és számban megszorodott új nemzedéket; csak két oszlop maradt meg rendítetlenül, a melyek elég erősek elfogadni a legtágabb épületet, és ez, a király és Szabadtörvényhozás - ellenben a Szabad sajtó, - a népképviselő - a községi rendszer - a független magyar minisztérium árán alkotott törvények által olly alapok rohattak le, mellyeken a nemzet közszabadságának a boldogságának legbüszkébb épülése biztosan emelkedhetik, különösen a felfegyverkezett honpolgároknak, a nemzeti őrseregnek oltalma alatt. Azonban nagyon hibáznék, ha valaki azt hinné, hogy a munka már bevégeztetett, a törvénynek meg hozatala csak pusztaszó, vagy írott betű, és a törvény életbe léptetésének nehéz munkája még hátra van.

Számtalan magány érdekét áldoztunk a haza közjáváért, hogy a haza közboldogságából és közszabadságából egyiránt részesüljünk. Kétség kívül mindnyájunknak része, mely a közösből jut, nagyobb lesz annál, mellyet mások kirekesztésével elkülönözve bírtak, az országnak kiváltságos polgárai. ^{/3/} - Mert a Szabadság nem fogy, hanem nő - ha meg osztatik, mert a jog nem gyengül, hanem erősebb lesz, ha többek tulajdona: - mert a közboldogság nem sorvad, hanem gyapapodik azoknak száma által, kiket kebelébe befogad, a közjog, közszabadság és közboldogság pedig hatalmassá teszi a nemzetet.

- Ámde tagadni nem lehet, hogy az előítéleteknek is van hatalma, és hogy ezen hatalmat legyőzni nehéz, - hogy a vágyaknak van

telhetetlensége, melyeket kielégíteni a lehetetlenségek sorába tartozik: pedig mind a vágyaknak igazságok mértékre szorítása, mind a megszokott és talán megkedvelt balítéleteknek száműzése kívántatik, hogy közéletünknek törvényeinkben kimondott átalakulása az írott betűből léletté váljék. Őszinte jóakarat, sokat, mindent tehet, de őszinte jóakaratra minden oldalról számolni, és ettől függeszteni fel az egész jövőndőt veszélyes kocka játék. Egyezség és öszvetartás kívántatik, és ezen egyeség, és ezen öszvetartás mely magában foglalja jövőndőnk biztosítását, érdeke egy szerint mind a honpolgárok legnagyobb többségének: egyeség és öszvetartás arra, hogy legyen az, mit a törvény rendelt, legyen meg az, mind, de sem több, sem kevesebb, és ha nem több, mint, mit a törvény rendel, azt törvényes uton oszkoztöljük.

És ime, a nemzet őrség nagyszerű rendeltetése, mely fegyverkezeti a nemzetet, a törvény által kimondott nemzeti akarat tellyesítésére. Át menve az Országgyűlés történetei főbb vonásainak előterjegtetésére, melybe részt venni a tisztelt közgyűlés kegyes bizalmából szerencsém volt, - azokat következőkben terjesztem elő:

A Kegyelmes királyi előadások ^{/4/} kezünkhöz jutván, mellékleteiből sokakat méltó aggodalom lepett meg: mert azon mellékleteket egy rendszer kitolásának tekintették, melyek a legközelebbi ^{/3/} évek alatt oda láttaszottak irányozva lenni: hogy az ország és alkotmánya sarkaiból kiforgatva, a birodalom egységének áldoztatták fel, ezen egységet pedig semminek másnak tekinteni nem lehetett, a közös szolgaság egységén kívül:

De a teendőik tömege olly roppant, a kielégítésre váró igények serege olly nagy, a korigénnyel meg alkudni annyira szükség volt, hogy az alsó tábla minden bizodalmatlanság mellett, mely az ausztriai kormány iránt, sokakban a legtulságosabb mértékig hágott, jónak látta még illye körülmények között is azon férfiakkal szerencsét próbálni, kiknek követőit, ha megbuktak volna is, az akkori rendszer szerint nem a nemzet többsége jelelte volna ki: de másrésről azért is, hogy az eredménytelenség felelőségét reá, a legkajánabb rossz akaratnak sem lehessen fordítani. Így született az első válasz felirat, melyben mindazonáltal nyíltan kimondatik, hogy az 1790. 10. d/t. c. ^{/5/} életbe léptetése, azaz Magyarország függet-

len kormányzása azon fő feltétel - melly nélkül a közélet átalakulása rendszeresen kiszámított előlépéseket biztosan várni nem lehet: egyszersmind azon kívánság is megérintetett, hogy Ő Főlsége Magyarország közállományi institúcióival, /6/ mellyek a Szabadságon alapulnak a Monarchia közös kormányának rendszerét összehangzásba hozni méltóztassék. Ezen felírás /7/ fel nem terjeszthetett, mert az alsó tábla sokat vitatásokba keveredni, és ez által hasznosabb munkálatoktól eltávolítani magát nem engedte, hanem az egész felírást egy határozat által letenni jónak látta: melyben kimondotta azt is, hogy a Főlség iránti hála érzeteinek nyilvánítását az iránt, hogy a nemzeti nyelvet a thrónra emelé, azon alkalomra tartja fen, midőn külön tárgyak iránt teend felterjesztéseket. Be is váltotta szavát a követi tábla első alkalomkor, melly a nemzetiség tárgyában mutatkozott - ezen felírás mindazonáltal szintén fel nem mehetett: mert időközben a Horvát országai bonyodalmak iránt kiküldött választmány melly a nyelv dolgára nézve is javaslatot készítendő vala, munkáját be nem fejezhette. Január 30-ról érkezett az adminisztrátori kérdésben /8/ egy leirat, mellyből úgy látszik, hogy a volt kormány az ország minden szükségéről megfelejtkezve, meg átkodottsággal egyedül ezen egy kérdés megoldásának tulajdonított fontosságot: és épen ezért lett az adminisztrátori kérdés azon próbakő, mellyhez az ellenzék győzödelmét mérte, mert minden fontossága mellett is e megyei rendszerre nézve mellyeket eddig alkotmányos szabadságunk egyedüli biztosítékának tekinteni megszoktunk: a közös teherviselés, az urbéri viszonyok megszüntetése, a népképviselő, a független magyar minisztérium nagy kérdései mellett elenyészett volna, ha a kérdéseket a kormány felfogva nem az adminisztrátori rendszer keresztül viteléhez, hanem ezen nagyszerű kérdések megoldásához kötötte volna tételét. Ismeretese a tisztelt közgyűlés előtt azon küzdelmek, mellyek között az említett leíratra a felírás készült.

Ezen felírás sem juthatott Kegyelmes Urunk színe eleibe:

- mert azon eseményeknek, mellyeket előadásom elején említék, mozgató ereje működni kezdett Olaszhon határai között; /9/ a mozdulatlanságnak eddigi jelképe a Római pápa hármaskoronájú tiarájának

sugarai keresztül hatották Olaszhon vidékeit, - és a Szabadság vágya általánosan felébredett, el hatva az ausztriai olasztartományok kebelébe is. Alig kezdetett meg a harcz Itália classikus földén, egy lakoma demonstratiójának fuvallatától öszve dült Frankhonban a Juliusi thrónus /10/ mert a Szabadság helett a korupciót vette alapul. Ekkor az alsó tábla áthatva az események hatalmától, kötelesnek érezé magát a Monarchia és az ország irányában kimondani, hogy nincs menedék, nincs biztosíték jövődre nézve az alkotmányos Szabadságon kívül.

Hosszasan tartottak az értekezések, mellyek ezen sors nehézségi felírás felett magány körökben és Bécsben folytak - egy rendszert, melly századokon át mozdulatlanságában megkövesedett, megdönteni egy beírott lappal nem lehet. Bécsi polgártássaainknak lehet köszönni, hogy azon rendszer, mellyet Metternich képviselt, hogy a Szolgaság rendszere megdőlt - ők vért ontottak a Szabadságért és azon küldöttség, /11/ melly a felírást Ő Főlségének felvitte, magyarország részére meghozta a független felelős minisztériumot. A többi következzet, - hogy ámbár zivataros, de eddig vérontás nélküli átalakulásunkat a király vért kéméllő Kegyelete, és a korona örökös felvilágosodott buzgalma mellett, a Nádornak köszönhetjük, az igen tisztelt közgyűlés eddigi tudósításainkból és a vissza szerzett Szabad sajtó jelentéseiből, - haza tértünk előt böven megértette. A mit magunkal hozunk törvényes uton megerősítve, mint törvényes tulajdonát a nemzetnek - ime itt e törvény czikkelyeket /12/ bemutatni szerencsém van.

Nem minden, ez, mi az egész nemzet jövődjét magában foglalná, hanem alapja jövő kifejlődésünknek, miket az Isteni gondviselés, és az események hatalma mellett azon erélyességnek köszönhetünk, melly a tisztelt közgyűlés felemelkedve az események színvonalára törekvéseinket pártolta. Nincs egyéb hátra, mint a tisztelt közgyűlés figyelmét egy fontos körülményre felkérni, és ez a következő:

Európa népei a Szabadságban egybe olvadtak - A Szabad népek egymás ellen harczot nem folytathatnak, mert a Szabadság győzdelmeinek gyümölcsei nem a csatatéren, és nem a meghódított népek rablánczaitól, hanem a magány tüzhely körül szedetnek. - Hódítás csak a zsar-

nokok nyeresége, mert rabigába görbiti a népeket, azon egy Urnak kénye alá, kinek a hódító nép rabszolgaként hódol, - És mi hajdan védőfala a kereszténységnek, legközelebbi szomszédai vagyunk az Éjszaki országnak, talán azon rendeltetéssel, hogy valamint hajdan a kelet hatalma hazánk határai között megtörött - úgy meg törjék jövőben az éjszaka hatalma is. Ha a végzet határozata reánk nézve ez, fogadjuk el az Isteni gondviselésben vetett meg nyugvással, nemcsak azért, mert nagyszerű, hanem azért is, mert Európa civilizált, és Szabad népeinek rokon érzetére ama nagy harcban számot tarthatunk, melly talán reánk várakozik. Ámde emlékezzünk meg arról is, hogy győznünk csak akkor lehet, hogy áldozatul esni akkor nem fogunk, ha nem elszigetelve állunk a viadalban. Magyarország a legközelebbi események által Európa civilizált és Szabad népei között fontos helet foglalt, hogy ezen helet kellően betöltse, egyetértésre legyen szüksége, s egységre, melly által erős legyen, és rokonszenvre, mely által támogathassák. E rokonszenvet felgerjeszté a Szabadság érzete, táplálni, s megerősíteni az érdekegység fogja, legközelebb azon népekkel, mellyeket a Pragmatico Sanctio által a historia és törvény öszvekött, távolabb pedig nemzetiségünk és önállásunk épségben tartása mellett azon fajjal, mely a Civilizációnak bölcsője, és melly a lőporban és könyontatásban a szellem leghatalmasabb fegyvertalálmányai közé számítja. Hazánk határai között, sokféle nyelvű népek tanyáznak, de van egy alap, mellyen ezeknek különböző nyelvérdekeit egyesíteni lehet, ez az alkotmányos szabadság, melly a különböző nyelvű népfajokat a polgárzati közös nemzetiségben egymás között egyesítheti - ez alapon egyek lehetünk az Adriai tengerig, a polgárzat függetlenségének alapján pedig ugyanazon egy uralkodó alatt egyesülhetünk a birodalom egységének eszméjében. Erőt egyeség ad, egyenletlenség felbontja a legerősebb országokat. - Isten világositson fel bennünket, hogy egyesek és az egyesek által erősek lehetünk. Én pedig, ki a tisztelt Közönség parancsából gyenge műsor voltam, a gondviselés kezében, hivatásom megszűnván azon megnyugvással lépek vissza az engedelmes polgárok sorába, hogy semmit nem tettem egyebet, mint azt, mit lelkiismeret szerint hasznosnak, szükségnek találtam a Szeretett hon javára.

Jegyzetek

- 1./ Oroszország
 - 2./ Jakobinus diktatura
 - 3./ nemesség
 - 4./ királyi leirat, - napirendi javaslat;
 - 5./ 1790 - alkotmányos jogok megerősítése;
 - 6./ közintézmény
 - 7./ felirat
 - 8./ megyei ellenőrzés Bécs részéről
 - 9./ olasz polgári demokratikus forradalom
 - 10./ juliusi párizsi forradalom
 - 11./ a küldöttség élén Kossuth állt.
 - 12./ 1848. áprilisi törvények
-